

PISA IN FOCUS 7

PLEZIER IN LEZEN. VLAAMSE RESULTATEN VAN
PISA2018.

UNIVERSITEIT
GENT

Vakgroep onderwijskunde

PISA IN FOCUS 7: PLEZIER IN LEZEN. VLAAMSE RESULTATEN VAN PISA2018.

INHOUD

Inleiding.....	3
Plezier in lezen	3
Trends in plezier in lezen.....	6
Relatie met prestatie voor leesvaardigheid	8
Conclusie	9
Bronnen.....	10

INLEIDING

PISA2018 laat toe om de sterktes en zwaktes van de Vlaamse leerlingen met betrekking tot leesvaardigheid in kaart te brengen, maar informeert ook over het leesplezier dat leerlingen ervaren. Naast hoe goed leerlingen lezen, kan dus gekeken worden naar hoe graag de Vlaamse leerlingen lezen. Dat ‘plezier in lezen’ kan worden gedefinieerd als de intrinsieke motivatie van leerlingen om te lezen. Voorgaand onderzoek toont een wederzijds verband tussen deze motivatie en prestaties (OECD, 2010; Mol & Jolles, 2014; OECD, 2015; Guthrie, Schafer & Huang, 2001; Mol & Bus, 2011). Leerlingen die plezier hebben in lezen, zullen bijvoorbeeld meer lezen en zo hun leescompetenties verbeteren (Sullivan & Brown, 2015).

Uit het [eerste Vlaamse rapport PISA2018](#)¹ bleek echter dat van alle deelnemende landen Vlaanderen het slechtst scoort voor ‘plezier in lezen’. De Vlaamse leerling leest dus het minst graag. In deze ‘PISA in focus’ worden de verschillen tussen leerlingen in het plezier dat zij ervaren bij lezen onder de loep genomen.

PLEZIER IN LEZEN

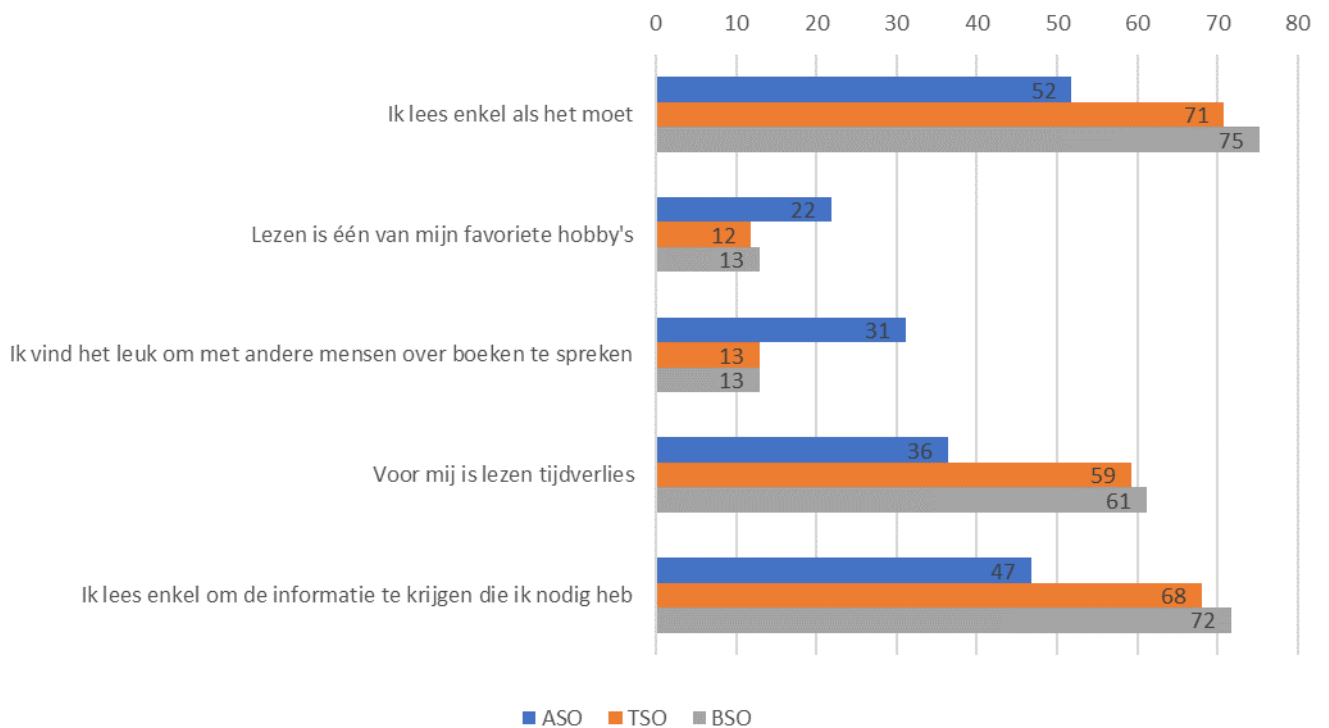
Plezier in lezen in PISA wordt gemeten aan de hand van vijf stellingen. Figuur 1 geeft een overzicht van deze stellingen. In deze figuur wordt aangegeven welk aandeel van de Vlaamse leerlingen akkoord of helemaal akkoord gaat met deze stellingen, opgedeeld per onderwijsvorm.

Maar liefst de helft van de ASO-leerlingen zegt enkel te lezen als het moet. In het TSO en BSO zeggen respectievelijk 71% en 75% van de leerlingen hetzelfde. Slechts 22% van de ASO leerlingen geeft aan dat lezen één van zijn/haar favoriete hobby’s is. Bij de BSO leerlingen is dit maar 13% en in het TSO geeft 12% van de leerlingen dit aan. We zien dat het verschil tussen het ASO en de andere twee onderwijsvormen voor alle stellingen significant is, terwijl er geen enkel significant verschil is bij de antwoorden tussen de BSO- en TSO leerlingen. Samenvattend kan dus gesteld worden dat ASO-leerlingen meer leesplezier ervaren dan TSO- en BSO-leerlingen. De ervaring van plezier in lezen ligt voor de groepen TSO- en BSO-leerlingen op dezelfde lijn, wat betekent dat zij ongeveer in dezelfde mate aangeven plezier te beleven aan lezen.

---

¹ Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen. Vlaamse resultaten PISA 2018. Naar dit rapport zal steeds verwezen worden als “het eerste Vlaams rapport PISA2018”.

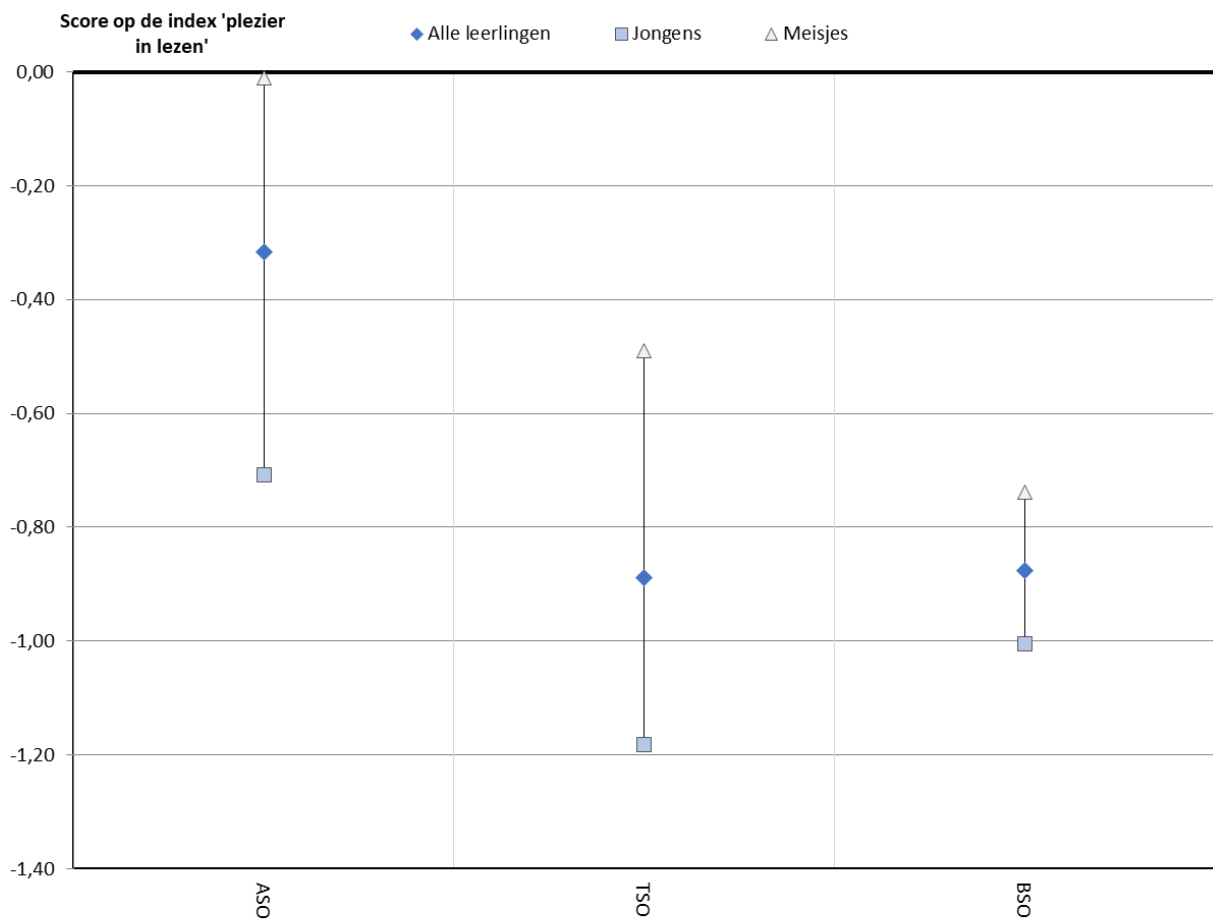
Figuur 1: Plezier in lezen per onderwijsvorm (Vlaamse leerlingen)

Om een index voor plezier in lezen te maken, worden de stellingen “Ik lees enkel als het moet”, “Lezen is één van mijn favoriete hobby’s”, “Ik vind het leuk om met andere mensen over boeken te spreken”, “Voor mij is lezen tijdverlies” en “Ik lees enkel om de informatie te krijgen die ik nodig heb” gecombineerd. Net zoals alle [PISA-indexen](#), wordt de index voor plezier in lezen gestandaardiseerd zodat het gemiddelde 0 is en de standaarddeviatie 1 overheen de OESO-landen. Een hogere score wijst erop dat leerlingen meer plezier hebben in lezen. Figuur 2 geeft een gemiddelde score weer voor de index voor plezier in lezen opgedeeld per onderwijsvorm. De score wordt weergegeven voor alle leerlingen, maar ook apart voor jongens en meisjes.

We zien een significant hogere score voor leerlingen in het ASO dan in het TSO en BSO. Hoewel leerlingen in het TSO en BSO gemiddeld aangeven even graag te lezen, is het opvallend dat er een significant groter verschil is tussen de meisjes en de jongens in het TSO dan in het BSO. Net zoals in alle deelnemende PISA-landen (zie figuur 3.26, [eerste Vlaamse PISA-rapport](#)) zien we ook in Vlaanderen dat meisjes steeds significant liever lezen dan jongens.

Figuur 2: Geslachtsverschillen plezier in lezen per onderwijsvorm

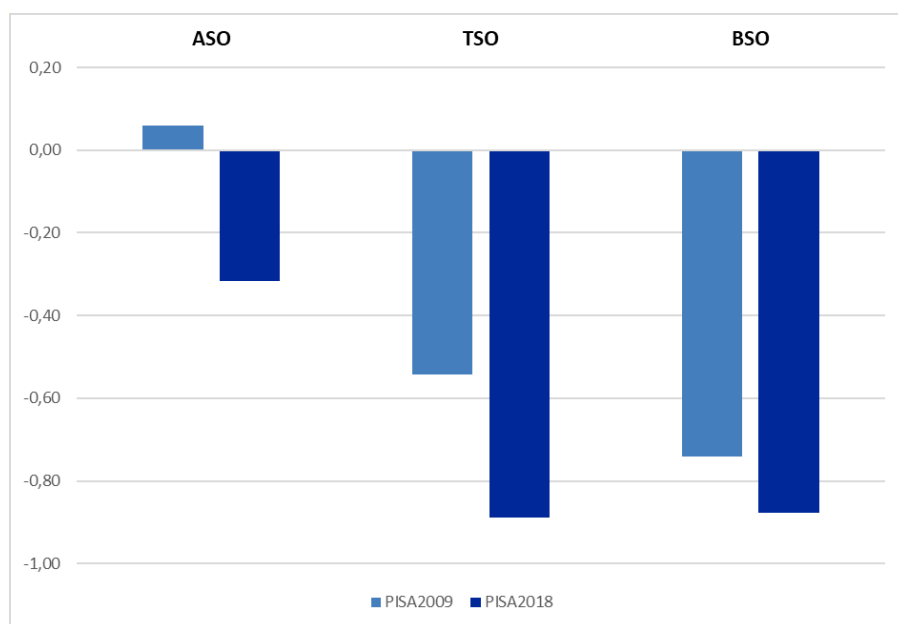
TRENDS IN PLEZIER IN LEZEN

In het [eerste Vlaamse rapport PISA2018](#) werd al aangegeven dat het gemiddelde leesplezier van de Vlaamse leerlingen tussen 2009 en 2018 significant daalde. Figuur 3 geeft de trend² weer voor gemiddelde score voor de index voor plezier in lezen tussen 2009 en 2018, opgedeeld per onderwijsvorm.

Figuur 3 toont dat het plezier in lezen tussen 2009 en 2018 in elke onderwijsvorm significant daalde. In het BSO zien we dat de daling duidelijk minder sterk is dan in de twee andere onderwijsvormen. Daarbij is het wel van belang op te merken dat het leesplezier bij deze leerlingen al erg laag lag. Het leesplezier in het TSO daalt zo sterk dat deze leerlingen nu eenzelfde niveau aangeven als de leerlingen in het BSO. In het ASO is het verschil tussen PISA2009 en PISA2018 ongeveer even groot als in het TSO, maar het leesplezier bij deze leerlingen ligt wel nog heel wat hoger dan bij de gemiddelde TSO-leerling. Opvallend is wel de verschuiving in het ASO van een positieve index in 2009, naar een negatieve index in 2018. Dergelijke negatieve score op de index impliceert niet noodzakelijk een negatief antwoord op de stellingen rond leesplezier, maar wel een minder positief antwoord dan gemiddeld in de deelnemende OESO-landen. Waar ASO-leerlingen in 2009 dus meer plezier in lezen hadden dan de gemiddelde leerling in de deelnemende OESO-landen, geven ze in 2018 aan minder leesplezier te ervaren.

We zien ook binnen de daling in leesplezier een verschil tussen jongens en meisjes (tabel 1). Zowel de meisjes als de jongens geven in PISA2018 minder leesplezier aan dan in PISA2009. Dit geldt in alle onderwijsvormen behalve in het BSO, waar we voor de jongens geen verschil zien tussen 2009 en 2018. Hier kan een bodemeffect echter de rationale bieden. Jongens uit het BSO scoren namelijk zo laag op de index voor plezier in lezen, dat een grote daling nauwelijks mogelijk is (index 2018: -1,01). Bij de meisjes in het BSO daalt het leesplezier wel significant.

Figuur 3: Plezier in lezen: evolutie tussen 2009 en 2018 per onderwijsvorm

² Omdat tussen PISA2009 en PISA2018 de items waaruit de index 'plezier in lezen' bestaat veranderden, werden deze opnieuw gekalibreerd om ervoor te zorgen dat vergelijking overheen beide cycli mogelijk is. Meer informatie hierover kan terug gevonden worden in [annex 1](#) van Volume III van de internationale publicatie: What school life means for students' lives.

Tabel 1: Plezier in lezen: evolutie tussen 2009 en 2018 naar onderwijsvorm en geslacht

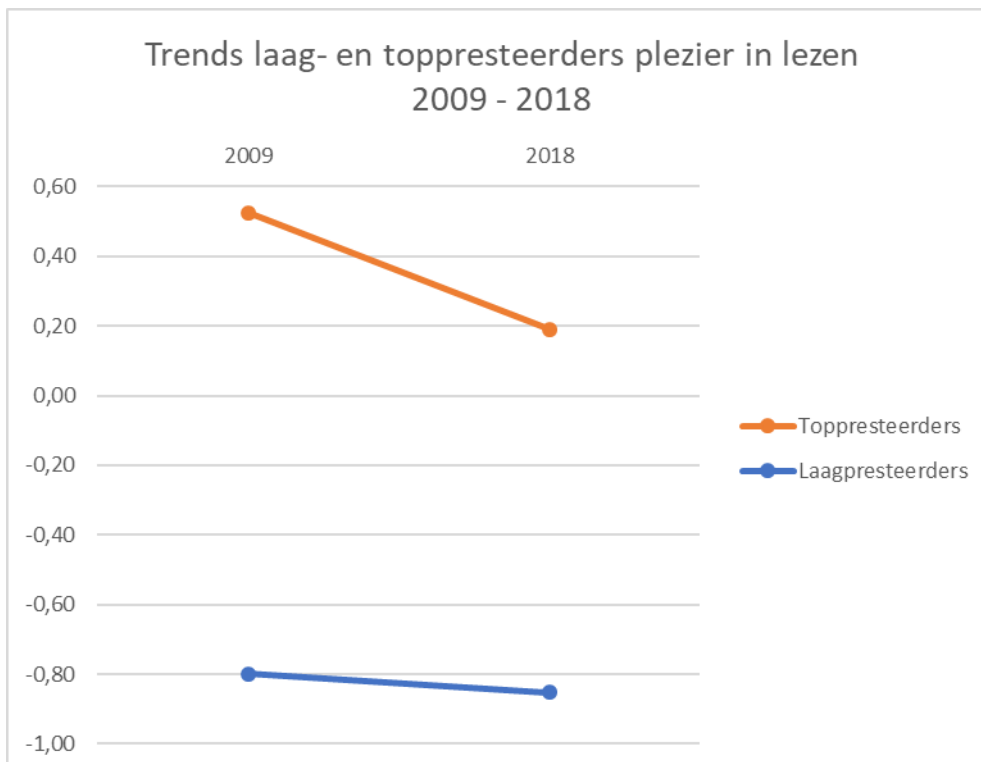
Verskil 2018-2009	Alle leerlingen*	Meisjes*	Jongens*
ASO	-0,38 (0,0)	-0,33 (0,0)	-0,46 (0,1)
TSO	-0,35 (0,1)	-0,29 (0,1)	-0,37 (0,0)
BSO	-0,14 (0,1)	-0,22 (0,1)	-0,05 (0,1)

* Tussen haakjes wordt de standaardfout weergegeven.

Figuur 4 toont het verschil voor de index voor plezier in lezen tussen 2009 en 2018 voor de laag- en toppresteerders. Dit wil zeggen, voor de leerlingen die onder niveau 2 voor leesvaardigheid presteren (laagpresteerders) en leerlingen die op of boven niveau 5 voor leesvaardigheid presteren (toppresteerders). De blauwe lijn toont het verschil voor de laagpresteerders en de oranje lijn geeft het verschil weer voor de toppresteerders.

We zien dat het plezier in lezen bij de toppresteerders significant gedaald is tussen 2009 en 2018. In 2009 werd een indexscore van 0,53 gemeten bij deze leerlingengroep. In 2018 zakt dit naar een score van 0,19 punten op de index voor plezier in lezen. Dit hangt samen met de daling in leesplezier binnen het ASO, waar we de grootste groep hoogpresteerders zien. Bij de laagpresteerders, die overwegend aanwezig zijn in het BSO, zien we geen significant verschil tussen 2009 en 2018. Wel is het belangrijk op te merken dat het leesplezier (in beide cycli) veel lager ligt bij de groep laagpresteerders dan bij de groep toppresteerders. Naar analogie lag ook het leesplezier bij BSO-leerlingen veel lager dan het leesplezier bij ASO-leerlingen.

Figuur 4: Plezier in lezen: evolutie tussen 2009 en 2018 voor top- en laagpresteerders

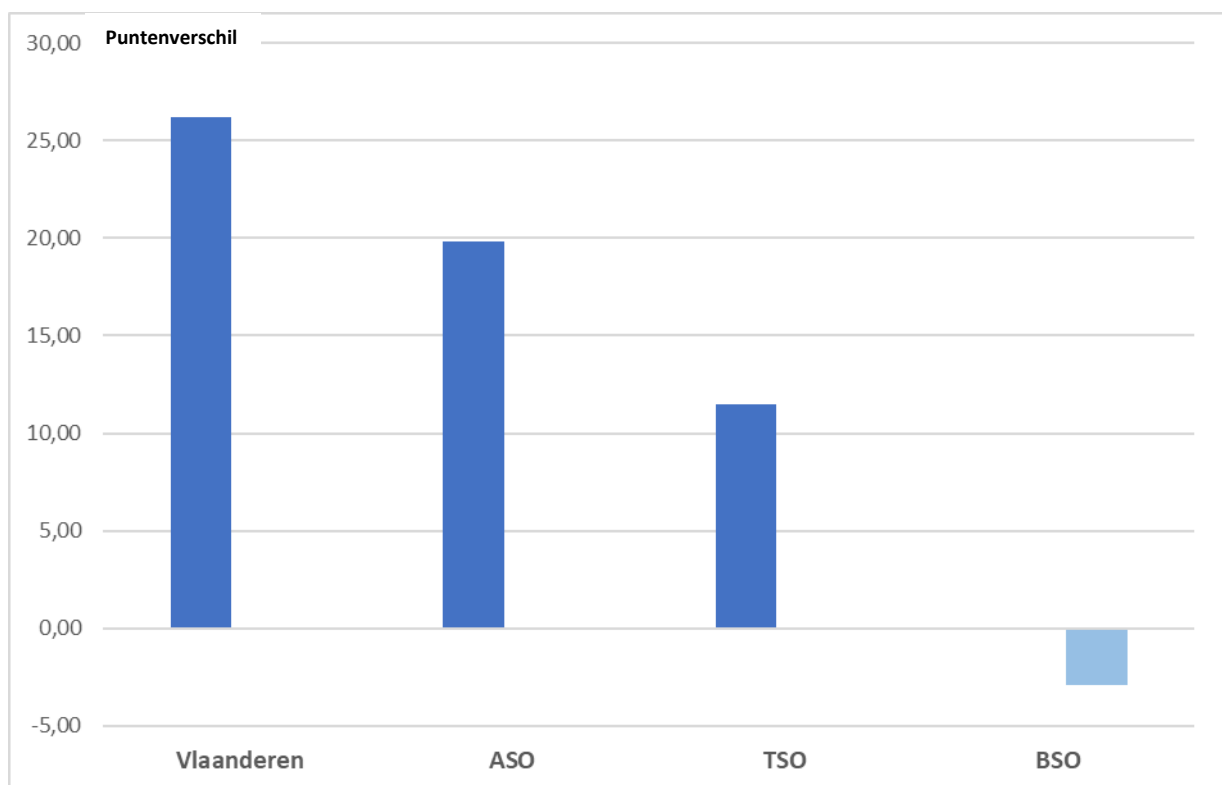

RELATIE MET PRESTATIE VOOR LEESVAARDIGHEID

Figuur 5 toont de relatie tussen leesplezier en de prestatie van leerlingen voor lezen in PISA2018. Dit zowel voor alle Vlaamse leerlingen, als naar de opdeling in de drie grote onderwijsvormen. Concreet toont de figuur het verschil in score voor lezen bij toename van één punt op de index van leesplezier. Een donkerblauwe balk duidt op significantie, terwijl een lichtblauwe balk aangeeft dat er geen significante relatie is.

Gemiddeld in Vlaanderen zien we dat wanneer leesplezier toeneemt, de score voor leesvaardigheid toeneemt met 26 punten. Het is niet mogelijk op basis van het PISA-onderzoek vast te stellen in welke richting het verband gaat. We kunnen met andere woorden niet spreken van een causaal verband. Zo kunnen we niet stellen dat meer leesplezier een hogere score op leesvaardigheid voorspelt, noch dat een betere leesvaardigheid een hogere score op leesplezier voorafgaat. Van de hier gerapporteerde onderwijsvormen zien we de grootste stijging in het ASO, waar de score voor leesvaardigheid met 20 punten toeneemt bij een toename van één punt op de index van leesplezier. In het TSO zien we een stijging van 11 punten. Opvallend is dat we bij de BSO-leerlingen geen verband zien tussen leesplezier en de prestatie voor leesvaardigheid.

Figuur 5: Relatie tussen het leesplezier van leerlingen en hun score op leesvaardigheid, voorgesteld door het puntenverschil op leesvaardigheid wanneer de index van leesplezier met één punt toeneemt per onderwijsvorm

CONCLUSIE

Deze 'PISA in focus' analyseert het leesplezier van de Vlaamse leerlingen in PISA2018. Hoe graag leerlingen lezen bepaalt namelijk hoe vaak leerlingen lezen en onrechtstreeks de mate waarin leerlingen hun leescompetenties verbeteren. In PISA vertaalt dit zich in een relatie tussen leesplezier en leesvaardigheid: een stijging op de ene component gaat samen met een stijging op de andere component, ongeacht de richting waarin dit verband zich voordoet. Deze relatie toont zich niet enkel in Vlaanderen, maar ook in tal van andere landen die deelnemen aan PISA. Vlaamse leerlingen lezen, volgens de onderzoeksdata van PISA2018, wel het minst graag van alle deelnemende landen. Dit blijkt vooral bij BSO- en TSO-leerlingen, meer dan voor ASO-leerlingen, en voor jongens dan voor meisjes. Bovendien daalde het leesplezier doorheen de tijd tot het niveau van 2018. Dit met uitzondering voor de jongens uit het BSO waar het leesplezier, mogelijks te wijten aan een bodemeffect, constant laag bleef tussen 2009 en 2018. Ook voor de laagpresteerders, in tegenstelling tot de hoogpresteerders, houdt het lage leesplezier standvastig aan.

BRONNEN

Guthrie, J., W. Schafer and C. Huang (2001), "Benefits of Opportunity to Read and Balanced Instruction on the NAEP", *The Journal of Educational Research*, Vol. 94/3, pp. 145-162, <http://dx.doi.org/10.1080/00220670109599912>.

Mol, S. and A. Bus (2011), "To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood.", *Psychological Bulletin*, Vol. 137/2, pp. 267-296, <http://dx.doi.org/10.1037/a0021890>.

Mol, S. and J. Jolles (2014), "Reading enjoyment amongst non-leisure readers can affect achievement in secondary school", *Frontiers in Psychology*, Vol. 5, <http://dx.doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01214>.

OECD (2015), *The ABC of Gender Equality in Education: Aptitude, Behaviour, Confidence, PISA*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264229945-en>.

OECD (2010), *PISA 2009 Results: Learning to Learn: Student Engagement, Strategies and Practices (Volume III)*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264083943-en>.

Sullivan, A. and M. Brown (2015), "Reading for pleasure and progress in vocabulary and mathematics", *British Educational Research Journal*, Vol. 41/6, pp. 971-991, <http://dx.doi.org/10.1002/berj.3180>.